NUM XXXIX

GAZETY WILENSKIE

w SOBOTĘ DNIA 30. WRZESNIA ROKU 1780.

## Z LITWY.

*Z Wilna dnia 30. Września.*

Po dwumiesięcznych wakacyach Akademia tuteyſza w czaſie od Prześwietney Kommiſſyi Edukacyiney przepiſanym zwyczaynym Obrządkiem otworzyła Szkoły ſwoie, z ktorey okoliczności Jmć X. *Ławrynowicz* Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor Profeſor Sztuki Kraſomowſkiey i Rymotworſkiey w przytomności Dyſtyngwowanych Oſob wyborną miał mowę o pożytecznym przykładaniu ſię Młodzi do Nanuk.

## Z POLSKI.

*Z Warſzawy dnia 20. Września.*

Przybywſzy tu przed kilką tygodniami w ſłabym nader zdrowiu Jmć Xiądz Jan *Chevalier* Rektor Akademii *Wileńſkiey*, Kanonik *Inflantſki*, Proboſzcz *Wileńſkiego* Kościoła i Szpitalu *S. Tròycy*, mimo wſzelkiego Lekarzow ſtarania, dnia onegdayſzego, wieczorem przed godziną

ósmą, opatrzywszyśię w drogę Wieczności *SS. Sakramentami*, z tymśię pożegnał Swiatem, w Roku wieku swego 49 W przyszły piątek, pogrzebion będzie w Grobie dawnych swych Oycow w Kościele tuteyszym *Po-Jezuickim*, iak sam usilnie przed śmiercią żądał.

W przeszły czwartek po godzinie ósmey wieczorney w Kaplicy Królewskiey dawał szlub Xiąże Jmć *Poniatowski* Biskup *Płocki* Koadiutor *Krakowski* Xiążęciu Jmci Karolowi de *Nassau-Siegen*, Pułkownikowi Reymentu *Niemieckiego* Królewskiego Korony *Francuskiey*, Kawalerowi Orderow *Polskich Orła Białego* i *S. Stanisława*, także *Francuskiego S. Ludwika*, z Xiężną Jeymcią Karoliną *Sanguszkową* z domu *Gotzką* Woiewodzanką *Podlaską* którą Król Jmć do Aktu tego prowadził, a potym z tey okoliczności dla tychże Państwa Młodych, iako i innych zaproszonych wspaniałą dawał Kollacyą.

## Z NIEMIEC

*Z Wiednia dnia 23. Sierpnia.*

Dnia 20. o godzinie 5. zrana mieliśmy szczęście oglądać, po kilkomiesięczney niebytności, Cesarza Jmci przybyłego tu z podróży, którą odprawował do Państwa *Rossyiskiego*. Monarcha ten zatrzymawszyśię niedługo w Pałacu tuteyszey Rezydencyi, wyiechał zaraz do Cesarzowey Królowey do Zamku *Schönbünn*.

## Z FRANCYI

*Z Paryża dnia 26. Sierpnia.*

Pokazuieśię z niektórych nowin, iż Dwór nasz i *Madrycki* wyciagaią od Dworu *Portugalskiego*, aby koniecznie przystąpił do ułożonego między Państwami *Pólnocnemi* i Rzpltą *Hollenderską* względem oboiętności Traktatu; i przeto też Dwory zaleciły swym Ministrom przy Dworze *Lizbońskim* zostaiącym, abyśię tego iak naymocniey domagali. Z tey więc okoliczności miała być złożona w *Lizbonie* wielka Rada, która trwała więcey nad 5. godzin. Coby iednak na niey postanowiono, nic o tym wiadomego nie mamy.

## Z ANGLII.

*Z Londynu dnia 15. Sierpnia.*

W liczbie rozmaitych pogłosek, któreśię rozeszły względem Jmci Pana *Cumberland* Sekretarza Lorda *Germain*, w *Madrycie* teraz zostaiącego, następuiąca wieść zdaieśię do wiary naypodobnieysza. Xiąże d' *Almodovar* po wyiezdzie swym z naszego Królestwa, pisywał często do niektórych Panow *Angielskich*, mianowicie do iednego z tych, którzy tu są na wysokich Urzędach. Ten, nie bez wiadomości, iak domyślaiąśię, naszego Gąbinetu, włożył w

ſwóy Liſt niektóre wyrazy oświadczaiąc„ iak wielce życzył„ by ſobie trwałego z *Hiſzpanią* „ pokoiu, ponieważ tym ſpoſo„ bem miałby ſwóy oſobiſty na„ wet pożytek, iżby ieſzcze raz „ mógł widzieć ſwego miłego „ przyiaciela na dawnym w *An*„ *glii* urzędzie. W kilka Mieſięcy potym odpiſał mu Xiąże d' *Almodovar* w wyrazach wprawdzie ciemnych, rownie iednak pełnych oświadczeń przyiaźni i żądzy przywrócenia pokoiu, &c: Po uczynionych więc tych pierwſzych krokach, poſtanowiono wyſłać do *Hiſzpanii* Jmci Pana *Cumberland*, i przeto tak Lord *Germain* iak inni naſi Panowie dali od ſiebie Liſty rekommendacyine do różnych Grandow Dworu *Madryckiego*, których ieſzcze liczbę pomnożył Jmć Pan de *Walpole* Miniſter naſz przy Dworze *Lizbońſkim* i inni iego przyiaciele: poczym pomieniony Pan *Cumberland* wyiechał do *Madrytu*, i zaczoł tam robotę danego ſobie taiemnego zlecenia. Wſzakże taż iego robota nie czyni (iak upewniaią) barzo wielkich nadziei. Poſeł *Francuſki* pilne barzo ma oko na wſzyſtkie iego obroty; i wſzelkie od tegoż Pana *Cumberland* do ugody uczynione kroki takim ſpoſobem od Dworu *Hiſzpańſkiego* ſą przyięte, iż ſię z niego pokazuie, że czynienie pokoiu z *Hiſzpanią* z wyłączeniem *Francyi* ieſt rzeczą cale niepodobną. A tak lubo ten prywatny naſz Poſeł naiol mieſzkanie w *Madrycie*, nieſpodziewaiąſię iednak, żeby czego w ſwym Poſelſtwie dokazał; i ta to muſi być przyczyna, dla którey Miniſtrowie naſi przeczą, żeby ten iego wyiazd był z woli Miniſtrow, lub żebyſię ściągał do iakich robot publicznych. Jeden z zoſtaiących z nim w *Madrycie*, który tu niedawno Liſty od niego przywiozł, wyiechał przed 5. dniami do *Falmouth*, maiąc z tamtąd na Statku iednym płynąć do *Lizbony*.

*Z Londynu dnia 18. Sierpnia.*

W *Portsmouth* z rozkazu Dworu z wielkim poſpiechem pracuią około uzbroienia nowey Eſkadry woienney deſtinowaney na poſtrzeganie obrotow Eſkadry Potencyi Neutralnych.

Do *Dunes* przybyło 6. okrętow woiennych *Roſſyiſkich*, z których 2. znacznie biorąc wodę, potrzebuią reparacyi, do którey z wyraźnego rozkazu Dworu naſzego doſtarczyć maią wſzyſtkiego, Amirałowi także *Geary* poſłano nowe inſtrukcye: iak ſię ma zachować względem Eſkadry Potencyi Oboiętnych.

*Z Londynu dnia 22. Sierpnia.*

Król Jmć na ſwoiey w *St. James* Radzie odłożył ieſzcze na dalſzy czas Seſſye Parlamen-

tu, to iest, od dnia 24. Sierpnia do dnia 28. Września.

Porucznik Fregaty Królewskiey *Thétis* nazwaney, przybył dnia dzisieyszego o południu, iako umyślny do Urzędu Amiralskiego, z tą wielce smutną nowiną, że obie nasze Floty Kupieckie, do *Indyi Wschodnich* i *Zachodnich* dnia 27. Lipca wysłane, napotkawszy, dnia 9. tego Miesiąca, o 60. blisko mil od Przylądku *S. Wincentego*, na stopniu 36tym 40. minut szerokości a 15tym długości Geograficzney, złączoną Flotę *Francuską* i *Hiszpańską*, ze wszystkiemi swemi, oprócz dwóch tylko do *Jamaiki* naznaczonych, iako też konwoiuiących okrętow, Statkami, w moc nieprzyiacielską dostałysię. W liczbie tych Statkow było naprzód pięć należących do Kompanii *Indyiskiey*, naładowanych tak towarami, iakoteż potrzebami woiennemi, z pewną liczbą woyska i z pieniędzmi; było potym 13. Statkow z rynsztunkami i z ludźmi nowo zrekrutowanemi do *Jamaiki* naznaczonych; płynęło także razem 18. Statkow do wysp *Amerykańskich*, między któremi ieden Statek zbroyny i kilka innych wiozły znaczną kwotę rynsztunkow dla Floty Amirała *Rodney;* było naostatek tamże 28. innych Statkow naznaczonych częścią do wyspy *Madery*, częścią do *New-Iorku*, iakoteż do Miasta *Charles-Town*. Odiąwszy więc z liczby tych wszystkich dwa Statki do *Jamaiki* płynące, które szczęściem uszły, i w *Maderze* skryłysię; 62. okrętow utraciliśmy. Łatwo domyślićsię można, iakie tu pomieszanie i smutek rzuciła ta tak wielka strata, ktorey przykładu od barzo dawnych czasow w Dzieiach naszych nie czytamy. Jakoż w rzeczy samey przeciwne Stronie Ministrowskiey pióra wywarły z wielkim zuchwalstwem gniew swóy z tey okoliczności, przypisuiąc iedynie tę zgubę powrotowi Floty Amirał *Geary* do *Portsmouth*. Wszakże prawdę mówić, *Ministerium* nasze inaczey uczynić nie mogło, ponieważ (iak pewną wszyscy mamy wiadomość) taż Flota miała barzo wiele chorych, tak iż nazaiutrz po iey do *Portsmouth* przybyciu, to iest dnia 19. tego Miesiąca, więcey nad półtora tysiąca tychże chorych z okrętow wyprowadzono. Tym czasem mamy wiadomość, iż dwie Floty zasze Kupieckie, iedna z *Ameryki*, druga z *Lizbony* i z *Oporto* powracaią, i iuż są niedaleko od naszych Portow. Jeśliby one w całości do Brzegow naszych zawinęły, byłoby to dla Banku i dla całego w powszechności Królewstwa, wielką w tak nieszczęśliwym razie pociechą.

NUM: XXX.

# SUPLEMENT

## DO GAZET WILENSKICH

*w SOBOTĘ DNIA 30. WRZESNIA ROKU 1780.*

*Z Londynu dnia 29. Sierpnia.*

Na wielką naszą po utracie dwóch Flot pociechę odebraliśmy pewną wiadomość, iż Flota nasza z wysp *Amerykańskich* od 110. i druga z *Lizbony* i z *Oporto* od 90. okrętow, iako też dwa Statki Kompanii *Indyiskiey*, które przez długi czas w Przylądku *Dobrey nadziei* od *Francuskich* okrętow były zamknięte, szczęśliwie do Portu *Falmouth* zawineły. Pierwsza z tych Flot ieden tylko Statek była utraciła; wszakże ten Armator, który go był zabrał, wpadł potym sam w ręce nasze. Od tego Officiera, który dnia wczorayszego o przybyciu pierwszych dwóch Flot do Urzędu Amiralicy przywiozł wiadomość, z wielką niecierpliwością czekamy nowin o stanie woysk naszych w *Ameryce* zostaiących. Statek pocztarski z *Jamaiki* dnia 22. przybyły to tylko doniosł, iż 36. okrętow z Portu *Corke* wysłanych do pomienioney Wyspy już przybyło. W Listach zaś z Prowincyi *Amerykańskich* przywiezionych od dwóch innych Statkow nic osobliwszego nie czytamy, iako że Kawaler de *Ternay* wysadził swe woyska w *Rode Island*, które z tamtąd wybierały się przeciwko Generałowi *Clinton* do *New-Yorku*.

Dnia onegdayszego wieczorem Urząd Amiralicyi posłał rozkaz do Amirała *Geary*, aby iak nayprędzey swą Flotę prowadził znowu na morze; i przeto w przeszły piątek, to iest dnia 1. Września, albo cała ta Flota, albo przynaymniey 12. z niey okrętow popłynie. Jak prętko ta Flota powróciła była do naszych Portow, zaczęto zaraz pilnie się krzątać około opatrzenia iey wodą i świeżemi żywnościami, iako też około wyprowadzenia maytkow chorych, i na ich mieysce wsadzania zdrowych. W teraznieyszym niedostatku maytkow, a niedostatku tak wielkim, iż Zwierzchność tuteysza ma znowu nakazać powszechne ludzi do okrętow zabieranie bez żadnego względu na iakiekolwiek wymówki lub za niemi wstawiania się, barzo do-

brze wygodziło teraznieyfze przybycie dwóch okrętow z *Indyi*, i Flot tak z *Ameryki* iak z *Lizbony* przybyłych. Podług Liftu pifanego z iednego wielkiey nafzey Floty okrętu, rachowano w niey chorych na dwa tyfiące, inne zaś wieści tyfiącem ieszcze więcey tę liczbę pomnażaią. Naywięcey ma chorować na fzkorbut, a ten tak wielki, iż codzień wielu ich umiera.

Na Statku iednym z *Boftonu* do *Briftol* przyflanym przybył nieiakiś Pan *Temple*, otrzymawfzy od Zwierzchności *Amerykańfkiey* pozwolenie iechania do *Anglii*. Czyniący fobie nadzieię, iż *Amerykanie* odftąpią fwey Niepodległości, i powrócą do fwego dawnego ftanu, fą tego rozumienia, iż pomieniony J. Pan *Temple* przyflany ieft od *Amerykanow* z proiektem rozpoczęcia Ugody i na refztę poddaniafię *Anglii*, ieśliby woyfka *Francufkie* w *Ameryce* teraz będące nie wielką dały pomoc *Amerykanom*. Wfzakże uważaiący na teraznieyfze okoliczności nic podobnego nie fpodziewaiąfię. Takie to podobno będą tego J. P. *Temple* roboty pokoiu, iakie fą Pana *Cumberland* w *Madrycie* zoftaiącego. To tylko o nim ieft wiadomo, iż przeieżdżaiącfię fpadł z konia, i rękę fobie złamał, lubo ieft nadzieia, iż fię wyleczy.

*Z Leydy dnia 4. Września.*

Pifzą ze *Spa*, iż Król Jmć *Szwedzki* wyiechał ztamtąd do *Lowanium*, a potym mafię udać do *Bruxelli*, i innych Miaft *Niderlandu Auftyackiego*. Tenże Monarcha dnia 8. Września wftąpi do *Bois-le Duc* do Xiążecia Feldmarfzałka *Ludwika Brunświckiego*, a ztamtąd dnia 10 wyiedzie do Zamku *Loo*, dokąd z *Hagi* pofłano iuż część Gwardyi na Jego tam przybycie. Domyślaiąfię, iż pomieniony Monarcha ftanie w tym Zamku dnia 12. lub 13. tego Miefiąca, tegoż famego prawie czafu, którego tam powróci Xiąże Jmć *Stadhuder*. Cofię zaś tycze widzeniafię tegoż Króla Jmci *Szwedzkiego* z Cefarzem Jmcią, żadney iuż o tym nie mamy wiadomości.

## PORTUGALII.

*Z Lizbony dnia 1. Sierpnia.*

Hrabia de *Neffelrodt* Pofeł Jmperatorowey Jeymć *Roffyifkiey* odebrawfzy umyślnego od fwego Dworu, donioft Królowey Jeymci, iż iuż wyfzła Efkadra iedna woienna *Roffyifka*, na trzy części podzielona, z których pierwfza na Morzu *Północnym*, druga przy Brzegach *Portugalfkich*, trzecia na Morzu *Srzodziemnym*, krążenie fwe ma założyć. Królowa Jeymć uczynione to Sobie oznaymienie przyieła barzo mile; nie wiadoma iednak rzecz ieft, czy toż oznaymienie

uczyni iaką odmianę w ściśley oboiętności Dworu naszego; dla któreysię dzieie, iż *Anglicy* na Morzu naszym wolnie wszelkie Statki, które chcą, zabieraią, i towary ich tu przedaią. Kommodor *Johnstone* który wprzód zdawałsię nakłaniać do podanych sobie propozycyi, odmienił swe postanowienie, i dnia wczorayszego znowu kazał przedać publicznie więcey ofiaruiącemu ładunki dwóch okrętow.

## Z WŁOCH.

*Z Bononii dnia 24. Sierpnia.*

Ociec Swięty chcąc podźwignąć obywatelow tak tego Miasta, iako wpowszechności całey naszey Prowincyi, zasiągnoł potrzebnych na ten koniec wiadomości, i wydał nowe Rozporządzenie względem podatkow, które naybarziey na ubogich padały. Uczynione są oraz inne Ustawy; lecz wszystkie do tego zmierzaią, aby wszyscy obywatele iak naylepiey mogli być wspomożeni.

*Z Filadelfii dnia 15. Sierpnia.*

W pośrzód naywiększey wrzawy woyny teraznieyszey, gdy wszystkie niemal pisma *Angielskie* ogłaszaią nasz stan dzisieyszy za cale nieszczęśliwy, twierdząc za rzecz żadney wątpliwości niepodlegaiącą, iż *Stany Ziednoczone* będą musiały koniecznie odstąpić swey Niepodległości; tym czasem Prowincye nasze, zrucaiąc z siebie iedną ręką iarzmo niewoli, pracuią drugą około zaszczepienia i wzrostu nauk, szczepiąc tym samym latarośle przyszłey swey wolności i szczęśliwości. Prowincya nasza *Massachusett's-Bay* w przeszłym Miesiącu Maiu, uchwaliła dla założenia *Akademii Nauk* Akt, którego treść iest następuiąca. „ Ponieważ Nauki są gruntem i podporą Rolnictwa, Manufaktur i handlu; ponieważ one potrzebne są do wygodnego życia, do spokoyności, do wolności i uszczęśliwienia ludzi; ponieważ także z istoty swoiey naywięcey pomnażaią chwałę i godność Zwierzchności, która im daie obronę; z tych tak wielkich powodow, wszystkie Stany Prowincyi, na powszechnym Zgromadzeniu iednomyślnie postanowiły , aby z tych osob (któresię wszystkie wymieniaią, a iest ich na 60 i więcey) złożone były pod tytułem *Akademii Amerykańskiey Nauk* Towarzystwo, daiąc mu oraz przyzwoite prawa i przywileie, iako to: ażeby mogło obierać Prezydentow, Vice Prezydentow, Sekretarzow i innych potrzebnych do Akademii Urzędnikow, po wykonaney wprzód od nich przysiędze, byleby ta przysięga nie była przeciwna prawom Stanu; ażeby miało swą powszechną Akademicką Pieczęć; ażeby mogło zapozywać i być zapozywane; ażeby miało moc obierania do tyże Akademii To-

warzyszow, i ich odsądzenia i wypędzenia, ieśliby przez swe postępki stalisię tego godnemi; ażeby miało zupełną władzę i powagę stanowienia dla dobra tey Akademii praw, przepisow, i porządkow, oraz naznaczania kar pieniężnych, które iednak nie będą mogły być większe nad 20. *Liwrow*: ażeby miało zupełną moc naznaczania czasu, sposobu, i mieysca do ziazdu i Sessyi swoich, byleby też Sessye dwa razy przynaymniey w rok były składane, a to nie w większey nad 30. mil od Miasta *Bostonu* odległości; ażeby Towarzysze tey Akademii mogli posiadać dobra, byleby roczny z nich dochod nie był większy nad 500. *Liwrow*; ażeby naostatek taż Akademia starałasię zachęcać nadgrodami do doskonaleniasię tak w dawnych Dzieiach *Amerykańskich*, w naturalney Kraiu Historyi, w Sztuce lekarskiey, w Matematyce Doświadczeniach Filozoficznych, w Obserwacyach Astronomicznych, Meteorologicznych, i Geograficznych, iako też w Rolnictwie, w Kunsztach, Manufakturach i handlu; iednym słowem, we wszystkim tym co tylko może powiększyć dobro, chwałę godność i powszechną szczęśliwość Narodu wolnego i cnotliwego. „ Podobne do tego iest od nieiakiego czasu ustanowione Towarzystwo w *Filadelfii*, pod imieniem *Towarzystwa Filozoficznego Amerykańskiego*. To na swoiey Sessyi dnia 21. Stycznia mianey przyieło do siebie między wielą innemi osobami, Jmci Pana Jerzego *Washigtona* naywyższego Woysk *Amerykańskich* Generała, J. Pana Kawalera de la *Luzerne* Ministra Pełnomocnego *Francuskiego*, Pana de *Marbois* Sekretarza Poselstwa *Francuskiego*, P. Tomasza *Jefferson* Gubernatora *Wirginii*, P. Jana *Jay* Ministra *Amerykańskiego* przy Dworze *Madryckim*, J. P. Henryka *Laurens* niegdyś Prezydenta Kongressu, P. *Carmichael* Sekretarza Poselstwa u Dworu *Madryckiego*; wiele przytym Generałow Maiorow, Pułkownikow, Baronow i ludzi w naukach biegłych.

## DONIESIENIE z WILNA

*W Drukarni tuteyszey J. K. Mci nayduią się Księgi 1. Rozmowy Filozoficzne o trzęsieniu ziemi, piorunach &c. o ułożeniu planet podług Kopernika i owielości światow z Francuskiego przełożone. 2. Błędy Woltera z odpowiedziami na nie i życie tegoż Woltera. 3. Kazania X. Płochockiego. 4. Serenissimo Poloniarum Regi, a fidelissimo subdito Michaele Koricki olim Provinciali Masoviæ S. J. nunc Rectore Scholarum Minscensium pro aureo numismate Eucharisticon.*